

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ: КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ, КРИМІНАЛІСТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ АСПЕКТИ

УДК 343.13;343.985

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-3-18>

Анатолій ВОЛОБУС

доктор юридичних наук, професор
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
vaf26@ukr.net

ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ У СВІТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ

У статті здійснено аналіз норм кримінального процесуального законодавства, які визначають порядок проведення обшуку. У результаті визначено процесуальні правила, у яких утілено європейські правові стандарти проведення вказаної слідчої дії. Водночас на основі аналізу слідчої практики й клопотань адвокатської спільноти виділено найбільш поширені з боку сторони обвинувачення порушення процесуальних приписів щодо порядку проведення обшуку, а саме: недопущення адвоката до проведення обшуку; проведення обшуку без ухвали слідчого судді; непред'явлення ухвали слідчого судді щодо дозволу на проведення обшуку; ненадання копії ухвали про дозвіл на проведення обшуку; проведення обшуку неуповноваженою особою (не вказана в ухвалі слідчого судді) тощо. Звернено увагу, що порушення процесуального порядку проведення обшуку, приписів і прав окремих учасників створюють підстави для подання адвокатами в суді скарг щодо визнання результатів обшуку неналежними й недопустимими доказами.

Для оцінювання вказаних порушень процесуальних норм, що заявляються в адвокатських клопотаннях, наведено рішення судів. Зокрема, це стосується узагальненої практики Касаційного кримінального суду Верховного Суду. Робиться висновок, що далеко не всі клопотання адвокатів щодо порушень процесуальних вимог під час проведення обшуків визнаються судами суттєвими. Водночас є підстави вважати, що значна частина суттєвих порушень має місце з боку працівників оперативних підрозділів поліції, слідчих і прокурорів через неусвідомлення сутності змін у кримінальному процесуальному законодавстві, унесених під впливом положень ратифікованої Україною Конвенції. Очевидно, що не останню роль у цьому відіграють застарілі уявлення, що склалися під впливом практики минулих років до оновлення кримінального процесуального законодавства, яким була суттєво змінена парадигма кримінального процесу. Шляхи усунення зазначених недоліків бачаться в проведенні глибоких наукових досліджень причин процесуальних порушень; систематичному проведенні занять з підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів і судів; безумовному притягненні до відповідальності за систематичні брутальні порушення законодавства.

Ключові слова: кримінальне провадження, обшук, процесуальний примус, європейські правові стандарти, правові гарантії, процесуальні порушення.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Обшук у кримінальному провадженні (ст. 234 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПКУ)) є слідчою (розшуковою) дією (далі – СРД), в основі

© А. Волобуєв, 2025

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9419-7446>

якої лежить процесуальний примус. З урахуванням цього проведення обшуку має найбільш проблемний характер, що зумовлено двома обставинами. З одного боку, рішення щодо проведення обшуку має бути невідкладним і таємницею слідства, оскільки розголошення таких відомостей дає можливість злочинцю переховати або знищити речові докази чи осіб, які є носіями важливої інформації. З іншого боку, рішення має бути обґрунтованим і контрольованим, щоб унеможливити свавілля правоохоронних органів, порушення ними конституційних прав, свобод людини та громадянина. Таким чином, проблемність правового регулювання проведення обшуку полягає у винайденні балансу між указаними двома завданнями, що ріднить його з проблемністю утримання в руці тендітної пташки. У цьому аспекті важливою є адаптація національного кримінального процесуального законодавства до відповідних норм країн Європейського Союзу (далі – ЄС) шляхом імплементації міжнародних правових стандартів. Але є проблема існування у свідомості багатьох практиків і теоретиків стійких застарілих уявлень щодо процесуальних і тактичних правил проведення обшуку. Тому поряд з оновленням кримінального процесуального законодавства, згідно з принципами верховенства права, презумпції невинуватості тощо, серед працівників правоохоронних органів досить поширеним є прагнення діяти за старими правилами й уявленнями. І замість усвідомлення оновлених норм закону, вони прагнуть тлумачити їх у проєкції правил, які діяли в минулому.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор. Питання імплементації європейських стандартів у кримінальне провадження є актуальними останніми роками (М. Гузела [3], А. Лапкін [4], Л. Матвєєва [5] та інші). У цьому контексті особливу увагу науковці приділяють порушенню процесуальних і тактичних правил проведення обшуку (І. Басиста [1], В. Гвоздюк [2], С. Терешук [7] та інші).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Але викладені положення торкаються, як правило, окремих аспектів проведення обшуку, що зумовлює необхідність дослідження цієї проблематики саме з позицій дотримання європейських стандартів, визначення причин порушень і шляхів їх усунення.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення типових порушень правил проведення обшуку в контексті дотримання європейських стандартів, їх причин і шляхів усунення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У статті 8 Європейської конвенції з прав людини (далі – Конвенція) проголошено, що кожен має право на повагу до свого приватного й сімейного життя, до свого житла й кореспонденції й органи державної влади не можуть втручатися в здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві [11]. Обшук є СРД, яка має яскраво виражений примусовий характер і суттєво обмежує зазначені права людини. Відтак проведення обшуку вимагає закладення в національне кримінальне процесуальне законодавства системи гарантій його обґрунтованості й правил проведення, які б запобігали невинуватому обмеженню прав людини. Але не можна погодитися з категоричністю твердження, що органи досудового розслідування під час проведення СРД зобов’язані керуватися Конвенцією та протоколами до неї, а також практикою ЄСПЛ і Європейської комісії з прав людини [2, с. 208]. Потрібно уточнити, що вони мають керуватися не вказаними міжнародними документами, а положеннями національного законодавства, у які належним чином повинні бути імplementовані відповідні європейські стандарти. Виконання ж їх правоохоронними органами й судами має спиратися на правильне тлумачення та викладання при підготовці юридичних кадрів.

У контексті зазначеного положення Конвенції в статтях 223, 233–236 КПКУ передбачені норми, у яких уже втілено європейські стандарти проведення обшуку:

- ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді, крім невідкладних випадків, пов'язаних із врятуванням життя людей і майна або з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються в учиненні злочину (частини 1 і 3 ст. 233 КПКУ);

- обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді, яка надає право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз (ч. 1 ст. 235 КПКУ);

- строк дії ухвали не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали (п. 1 ч. 2 ст. 235 КПКУ);

- обшук повинен відбуватися в час, коли заподіюється найменша шкода звичайним заняттям особи, яка володіє житлом чи іншим об'єктом (згідно з ч. 4 ст. 223 КПКУ це є час з 22.00 до 06.00), якщо тільки слідчий, прокурор не вважатиме, що виконання такої умови може істотно зашкодити меті обшуку (ч. 2 ст. 236 КПКУ);

- обов'язкове пред'явлення ухвали з наданням її копії особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності – іншій присутній особі, перед початком виконання ухвали слідчого судді (ч. 3 ст. 236 КПКУ);

- уживаються належні заходи для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені (ч. 1 ст. 236 КПКУ), це можуть бути, наприклад, власники приміщення чи майна;

- обшук житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування (в умовах воєнного стану, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, обшук проводиться без залучення понятих, але обов'язковому порядку фіксуються шляхом здійснення безперервного відеозапису) (ч. 7 ст. 223 КПКУ);

- особа, яка проводить обшук, на будь-якому етапі його проведення зобов'язана допустити на місце його проведення захисника чи адвоката, повноваження якого підтверджуються відповідними документами (ч. 1 ст. 236 КПКУ);

- обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку (ч. 5 ст. 236 КПКУ), зокрема виявленню й вилученню підлягають речі, документи або особи, що вказані в ухвалі слідчого судді (згідно з ч. 7 ст. 236 КПКУ, вилучені речі та документи, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукування в ухвалі, і не належать до предметів, які вилучені законом з обігу, уважаються тимчасово вилученим майном);

- якщо під час обшуку будуть виявлені носії комп'ютерної інформації, щодо яких не надано дозвіл на проведення обшуку, але є достатні підстави вважати, що ця інформація має значення для встановлення обставин у кримінальному провадженні, то уповноважена службова особа має право здійснити пошук, виявлення та фіксацію комп'ютерних даних на місці проведення обшуку (зокрема за участі спеціаліста) (ч. 6 ст. 236 КПКУ);

- при проведенні обшуку житла чи іншого володіння уповноважена службова особа може провести обшук осіб, які перебувають у ньому, але в присутності адвоката чи представника на вимогу такої особи (ч. 5 ст. 236 КПКУ);

- особи, у присутності яких здійснюється обшук, при проведенні цієї процесуальної дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу обшуку (ч. 8 ст. 236 КПКУ);

- другий примірник протоколу обшуку разом із доданим до нього описом вилучених документів і тимчасово вилучених речей (за наявності) вручається особі, у якій прове-

дено обшук, а в разі її відсутності – повнолітньому членові її сім'ї або його представникові (ч. 9 ст. 236 КПКУ);

– обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судд, окрім протоколу, в обов'язковому порядку фіксується за допомогою аудіо– та відеозапису (ч. 10 ст. 236 КПКУ), що є невід'ємним додатком до протоколу (згідно з ч. 1 ст. 107 КПКУ, право безперешкодного фіксування проведення обшуку за допомогою відеозапису надається стороні захисту).

Наведені приписи можуть розглядатися як достатні гарантії дотримання прав обшукуваних осіб у світлі положень Конвенції й Конституції України. Але представниками адвокатської спільноти відзначаються такі типові порушення процесуальних норм:

1) не надається можливість одержати правову допомогу адвоката (порушення ст. 59 Конституції України, ч. 3 ст. 236 КПКУ);

2) обшук проводиться без ухвали слідчого судді (порушення ч. 2 ст. 234 КПКУ);

3) ухвала про дозвіл на проведення обшуку не пред'являється (порушення ст. 13, ч. 3 ст. 236 КПКУ);

4) копія ухвали про дозвіл на проведення обшуку не надається (порушення ст. 236 КПКУ);

5) обшук проводиться особою, яка не зазначена в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку (порушення ст. 13, ч. 2 ст. 234, ст. 236 КПКУ);

6) обшук проводиться оперативними співробітниками, однак відповідні доручення відсутні, тобто проведення слідчої дії неуповноваженими особами (порушення ч. 2 ст. 234 КПКУ);

7) обшук проводиться в нічний час з 22.00 до 06.00 (порушення ч. 4 ст. 223 КПКУ);

8) за однією ухвалою слідчого судді проводиться більше одного обшуку (порушення ч. 1 ст. 235 КПКУ);

9) обшук проводиться за відсутності понятих (порушення ч. 7 ст. 223 КПКУ) [6; 8; 9].

Для оцінювання порушень процесуальних норм під час проведення обшуків, що заявляються в адвокатських клопотаннях, важливо враховувати реагування на них судів. Зокрема, узагальнення практики Касаційного кримінального суду Верховного Суду свідчить про таке.

Щодо проведення обшуку неуповноваженими особами. Ухвала слідчого судді щодо дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи повинна виконуватися особисто слідчим чи прокурором, який подав клопотання, і не може доручатися оперативним підрозділам в порядку п. 3 ч. 2 ст. 40 КПКУ. Слідчий чи прокурор мають право залучити до обшуку відповідних спеціалістів для одержання допомоги з використанням спеціальних знань. Але це не звільняє ініціатора обшуку від обов'язку особистого його проведення. Проведення ж обшуку іншими особами вважається істотним порушенням установлених процесуальних правил. Результати обшуку з указаними порушеннями не можуть використовуватися як підстави для прийняття процесуальних рішень.

Щодо проведення обшуку без визначення власника/володільця майна, у якому проводиться обшук. Визнаються правильними рішення судів про недопустимість доказів обвинувачення, здобутих у ході обшуку житла або інших володінь особи й отриманих без визначення власника чи володільця квартири/приміщення та з порушенням порядку, визначеного статтями 234, 236 КПКУ.

Щодо процесуальних порушень безпосередньо під час проведення обшуку й складання протоколу. Відсутність понятих під час проведення обшуку вказує на неконтрольованість проведення слідчої дії, а тому докази, здобуті під час такої дії, є недопустимими. Відсутність у протоколі обшуку даних про опечатування й підписування вилучених речових доказів, а також технічних характеристик технічних засобів фіксації не є істотним порушенням процесуальних норм обшуку й не ставить під сумнів зміст протоколу. Разом із тим

підставою для визнання протоколу недопустимим доказом може бути допущення великої кількості дрібних порушень при складанні протоколу (відсутність інформації щодо всіх учасників слідчої дії; відсутність відомостей про характеристики, умови й порядок використання технічного засобу фіксації тощо), а також грубі порушення, як-то неконкретність відомостей щодо виявлених предметів.

Проведення обшуку в житлі в нічний час при наявності підстав, які свідчили про можливість утрати доказів при відтермінуванні обшуку на інший день, не є порушенням вимог ч. 4 ст. 223 КПКУ. Недопустимим доказом є протокол обшуку, який проводився за відсутності захисника в ситуації, коли він уже був залучений чи призначений. Ненадання підозрюваному протоколу обшуку для ознайомлення й унесення ним своїх зауважень щодо його процедури є істотним порушенням прав підозрюваного, що зумовлює недопустимість протоколу й результатів обшуку як джерел доказів.

Щодо процесуальних порушень під час проведення особистого обшуку. Відсутність добровільної згоди особи на проведення її особистого обшуку під час проведення обшуку приміщення за ухвалою слідчого судді не зумовлює недопустимість результатів такого обшуку. Проведення слідчим особистого обшуку фактично затриманої особи, її одягу та речей, але без складання протоколу такого затримання в порядку ст. 208 КПКУ є грубим порушенням закону. Особистий обшук не може бути проведений слідчим до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. У результаті, наприклад, вилучена в особи речовина рослинного походження визнається недопустимим доказом, як і висновок відповідної експертизи.

Щодо процесуальних порушень, пов'язаних із «маскуванням» обшуку під огляд місця події. Обстеження володіння особи з метою виявлення речових доказів (наприклад, наркотичних засобів) до внесення відомостей до ЄРДР під виглядом огляду місця події є істотним порушенням вимог ч. 3 ст. 214, ч. 2 ст. 237, ч. 2 ст. 234 КПКУ. Адже така дія стосовно житла чи іншого володіння особи, як би вона не була названа (оглядом чи обшуком), у всіх випадках здійснюється згідно з правилами, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи. Відтак її проведення без ухвали слідчого судді є істотним порушенням кримінального процесуального закону, що зумовлює недопустимість отриманих доказів. Ураховувати треба не найменування документа, використане при оформленні процедури слідчої дії, а її зміст, спосіб здійснення й мету.

Щодо дозволу на проведення обшуку на підставі доказів, що визнані судом недопустимими. Ухвала слідчого судді, а відтак і проведений на її підставі обшук є нікчемними, якщо судом встановлено, що підставами для них слугували результати негласних СРД, проведених із суттєвим порушенням прав і свобод людини. У таких випадках, згідно з ч. 1 ст. 87 КПКУ, результати обшуку мають визнаватися недопустимими доказами [10].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Викладене свідчить, що далеко не всі клопотання адвокатів щодо порушень процесуальних вимог під час проведення обшуків визнаються судами такими, які стають підставами визнання отриманих доказів недопустимими. Водночас є підстави вважати, що значна частина таких порушень має місце з боку працівників оперативних підрозділів поліції, слідчих і прокурорів через неусвідомлення сутності змін у кримінальному процесуальному законодавстві, унесених відповідно до положень ратифікованої Україною Конвенції. Очевидно, що не останню роль тут відіграють застарілі уявлення, що склалися під впливом практики минулих років, до прийняття КПКУ 2012 року, яким була суттєво змінена парадигма кримінального процесу. Це пояснюється ефектом «психологічної колії» – схильністю до звичних і стійких способів дій при вирішенні завдань досудового розслідування, які передаються з покоління в покоління правоохоронців під час сумісної діяльності. Шляхи усунення зазначених недоліків бачаться в проведенні глибоких наукових досліджень причин процесуальних порушень, систематичному проведенні занять з підвищення кваліфіка-

ції працівників правоохоронних органів і судів, поєднаних із притягненням до відповідальності за систематичні брутальні порушення чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Басиста І.В. Щодо правомірності проведення обшуку та/або огляду житла чи іншого володіння особи за дорученням слідчого, дізнавача, прокурора. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 3(13). С. 115–122. DOI: 10.32518/2617-4162-2021-3-115-122.
2. Гвоздюк В.В. Тактика проведення обшуку з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 4. С. 206–211. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.4.36>.
3. Гузела М. Проблема затримання як заходу кримінального процесуального примусу: забезпечення прав затриманого в світлі ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2020. № 4(28). С. 238–245. DOI: <http://doi.org/10.23939/law2020.28.238>.
4. Лапкін А.В. Міжнародні стандарти як основа реформування системи кримінальної юстиції в напрямі євроінтеграції. *Ампаро*. 2022. Спец. вип. Т. 2. С. 24–30. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2022-spec-2-03>.
5. Матвеева Л.Г. Належна правова процедура та правові стандарти Європейського суду з прав людини. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 4(14). С. 54–64.
6. Петренко Є., Шишко Г. Завершальний етап обшуку: які зауваження адвокати вносять до протоколу обшуку найчастіше? URL: <https://euconlaw.com/zavershalnyj-etap-obshuku-yaki-zaувazhennya-advokaty-vnosyat-do-protokolu-obshuku-najchastishe/>.
7. Терещук С.С. Окремі процесуальні аспекти проведення обшуку. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 644–647. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.113>.
8. Облетов А. Приклади кризових порушень під час обшуку та алгоритми дій (22.04.2024). URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/prikladi-krizovix-porushen-pid-cas-obshuku-ta-algoritmi-dii>.
9. Приходько А. Порушення під час обшуку. URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/porushennya-pid-chas-obshuku/>.
10. Узагальнення практики Верховного Суду щодо проблемних питань обшуку. URL: <https://drive.google.com/file/d/10eTPpZKOSUIJGwGIlp0aufatIO-zfLp/view>.
11. Європейська конвенція з прав людини (Конвенцію ратифіковано Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n289.

References

1. Basysta, I.V. (2021) Shchodo pravomirnosti provedennia obshuku ta/abo ohliadu zhytla chy inshoho volodinnia osoby za doruchenniam slidchoho, diznavacha, prokurora [Regarding the legality of conducting a search and/or inspection of a person's home or other possessions on behalf of an investigator, inquirer, or prosecutor]. *Sotsialno-pravovi studii*. Iss. 3 (13), pp. 115–122. DOI: 10.32518/2617-4162-2021-3-115-122 [in Ukr.].
2. Hvozdiuk, V.V. (2021) Taktyka provedennia obshuku z urakhuvanniam praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [Search tactics taking into account the practice of the European Court of Human Rights]. *Naukovyi visnyk publicnogo ta pryvatnogo prava*. Iss. 4, pp. 206–211. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.4.36> [in Ukr.].
3. Huzela, M. (2020). Problema zatrymannia yak zakhodu kryminalnogo protsesualnogo prymusu: zabezpechennia prav zatrymanoho v svitli st. 5 konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod ta praktyky yevropeiskoho sudu z prav liudyny [The problem of detention as a measure of criminal procedural coercion: ensuring the rights of the detainee in the light of Article 5 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the practice of the European Court of Human Rights]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu «Lvivska politekhniky»*. Seriya «Yurydychni nauky». № 4(28), hh. 238–245. DOI: <http://doi.org/10.23939/law2020.28.238> [in Ukr.].
4. Lapkin, A.V. (2022) Mizhnarodni standarty yak osnova reformuvannia systemy kryminalnoi yustytii v napriami yevrointehratsii [International standards as the basis for reforming the criminal justice system in the direction of European integration]. *Amparo*. Spec. iss. Vol. 2, pp 24–30. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2022-spec-2-03> [in Ukr.].

5. Matvieieva, L.H. (2020) Nalezna pravova protsedura ta pravovi standarty Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [Due process and legal standards of the European Court of Human Rights]. *Visnyk penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy*. № 4(14), pp. 54–64. URL: <https://visnykpau.com/index.php/journal/article/view/451/347> [in Ukr.].

6. Petrenko, Ye., Shyshko H. Zavershalnyi etap obshuku: yaki zauvazhennia advokaty vnosiat do protokolu obshuku naichastishe? [The final stage of the search: what comments do lawyers make to the search report most often?]. URL: <https://euconlaw.com/zavershalnyj-etap-obshuku-yaki-zauvazhennya-advokaty-vnosyat-do-protokolu-obshuku-najchastishe/> [in Ukr.].

7. Tereshchuk, S.S. (2024) Okremi protsesualni aspekty provedennia obshuku [Certain procedural aspects of conducting a search]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*. № 1, p. 644–647. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.113> [in Ukr.].

8. Obletov, A. (2024). Pryklady kryzovykh porushen pid chas obshuku ta alhorytmy dii [Examples of crisis violations during a search and action algorithms]. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/prikladi-krizovix-porushen-pid-cas-obshuku-ta-algoritmi-dii> [in Ukr.].

9. Prykhodko A. Porushennia pid chas obshuku [Violations during the search]. URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/porushennya-pid-chas-obshuku/> [in Ukr.].

10. Uzahalnennia praktyky Verkhovnoho Sudu shchodo problemnykh pytan obshuku [Summary of the Supreme Court's practice on problematic search issues]. URL: <https://drive.google.com/file/d/10eTPpZKOSUIJGWkGIlp0aufatIO-zfLp/view> [in Ukr.].

11. Yevropeiska konventsia z prav liudyny (Konventsiiu ratyfikovano Zakonom Ukrainy No 475/97-VR vid 17.07.97). [European Convention on Human Rights]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n289 [in Ukr.].

ABSTRACT

Anatoly Volobuyev. Conducting a search in the context of European legal standards

The article analyzes the norms of criminal procedural legislation that determine the procedure for conducting a search. As a result, procedural rules were identified that embody European legal standards for conducting the specified investigative action. At the same time, based on the analysis of investigative practice and petitions of the legal community, the most common violations of procedural regulations by the prosecution regarding the procedure for conducting a search were identified. These include, in particular: not allowing a lawyer to conduct a search; conducting a search without the decision of the investigating judge; not presenting a decision on permission to conduct a search; not providing a copy of the decision on permission to conduct a search; conducting a search by a person who is not specified in the decision on permission to conduct a search, and others. It is noted that violations of procedural regulations and the rights of participants in criminal proceedings during a search result in the defense submitting motions and complaints in court to recognize the evidence obtained as inappropriate and inadmissible.

To assess the specified violations of procedural norms, which are stated in the lawyers' petitions, the court decisions are given. In particular, this concerns the generalized practice of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court. It is concluded that not all petitions of lawyers regarding violations of procedural requirements during searches are recognized by the courts as significant. At the same time, there are reasons to believe that a significant part of significant violations occur on the part of employees of operational police units, investigators and prosecutors due to a lack of awareness of the essence of changes in criminal procedural legislation, introduced under the influence of the provisions of the Convention ratified by Ukraine. It is obvious that not the least role in this is played by outdated ideas that have developed under the influence of the practice of past years before the renewal of criminal procedural legislation, which significantly changed the paradigm of criminal proceedings. Ways to eliminate the specified shortcomings are seen in: conducting in-depth scientific research into the causes of procedural violations; systematic training courses for law enforcement officers and courts; unconditional prosecution for systematic, brutal violations of the law.

Key words: criminal proceedings, search, procedural coercion, European legal standards, legal guarantees, procedural violations.

Надійшла до редакції: 29.08.2025
Прийнято до друку після рецензування: 08.09.2025
Опубліковано: 14.11.2025